

ДИСТАНЦІЙНА ПЛАТФОРМА MOODLE У НАВЧАННІ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ ЗА ПРОЕКТНОЮ МЕТОДИКОЮ

У статті аналізуються функціональні можливості дистанційної платформи Moodle для розробки на її основі дистанційного курсу для навчання англійської мови студентів технічних спеціальностей за проектною методикою.

Ключові слова: *проектна методика, дистанційний курс, дистанційна платформа Moodle.*

Дистанционная платформа Moodle в обучении английскому языку по проектной методике. *В статье анализируются функциональные возможности дистанционной платформы Moodle для разработки на ее основе дистанционного курса для обучения английскому языку студентов технических специальностей по проектной методике.*

Ключевые слова: *проектная методика, дистанционный курс, дистанционная платформа Moodle.*

Learning Environment Moodle in teaching English by project work methods. *The article deals with the features of learning environment Moodle to develop a distance course for teaching English for specific purposes by project work methods.*

Key words: *project work methods, distance course, learning environment Moodle.*

В умовах інформатизації вищої освіти розширюється сфера застосування дистанційного навчання, під яким розуміється індивідуалізований процес передання і засвоєння знань, умінь, навичок і способів пізнавальної діяльності людини, що відбувається за опосередкованої взаємодії віддалених один від одного учасників навчання у спеціалізованому середовищі, яке створене на основі сучасних психолого-педагогічних та інформаційно-комунікаційних технологій [5]. Доцільним вважають використання дистанційних курсів для підтримки самостійної

позааудиторної роботи з іноземної мови [3; 6; 8; 9] і, зокрема, в процесі здійснення іншомовної підготовки студентів технічних спеціальностей за проектною методикою [7].

Дистанційний курс (ДК) ми розглядаємо як інформаційний продукт, розроблений на базі Інтернет-технологій, що забезпечує пред'явлення змісту навчання, організацію взаємодії учасників навчального процесу, підтримку управління та здійснення моніторингу самостійної навчальної діяльності студентів [7, с. 67].

Набуває актуальності проблема вибору відповідного віртуального навчального середовища (платформи) для розробки ДК. Віртуальні навчальні середовища містить набір певних функціональних можливостей, актуалізувавши які, викладач може організувати навчально-пізнавальну, дослідницьку, творчу діяльність студентів під час самостійної позааудиторної роботи. Сьогодні існує низка таких середовищ: закордонного і вітчизняного виробництва, комерційних і з відкритим кодом, універсальних і розроблених навчальними закладами. Як показав аналіз економічної ефективності дистанційного навчання, проведений Б. Шуневичем [10, с. 69 – 77], придбання комерційних і розробка власних віртуальних навчальних середовищ пов'язано зі значними фінансовими затратами. Тому економічно доцільніше користуватися засобами з відкритим кодом, якщо, звичайно, їх техніко-дидактичні можливості відповідають цілям, методам і умовам навчання.

В Українському інституті інформаційних технологій в освіті, який діє на базі Національного технічного університету України “Київський політехнічний інститут”, впродовж декількох останніх років розробляють ДК на платформі *Moodle*. *Moodle* (Modular Object-Oriented Dinamic Learning Environment – модульне об'єктно-орієнтоване динамічне навчальне середовище) – це система дистанційного навчання, яка є пакетом програмного забезпечення для створення ДК. Система поширюється безкоштовно, як відкритий код. Для користування нею необхідно дотримуватися авторських прав, але з певними свободами. *Moodle* має простий, сумісний з різними браузерами інтерфейс.

Дослідниками висвітлено низку проблем, що стосуються інтеграції ДК в процес іншомовної підготовки студентів: Б. І. Шуневич [10] проаналізував організацію дистанційного навчання іноземних мов в освітніх закладах України, Н. І. Муліна [3] і В. П. Свиридюк [6] описали методiku створення дистанційного курсу для навчання різних аспектів професійно спрямованого іншомовного спілкування, Т. Р. Шаповалова [9] вирішила питання контролю рівня розвитку вмінь іншомовного читання й письма в умовах дистанційного навчання, М. П. Петрова [8] розробила модель дистанційного навчання іноземних мов у соціокультурному контексті; О. Г. Гаєвська [2] і С. П. Гілар [11] надали методичні рекомендації щодо створення на платформі *Moodle* дистанційних курсів для навчання всіх дисциплін. Однак питання застосування функціональних можливостей *Moodle* для розробки ДК, спрямованого на навчання англійської мови за проектною методикою, не знайшло відображення у науково-методичній літературі.

Мета цієї статті – проаналізувати функціональні можливості дистанційної платформи *Moodle* через вимоги до ДК для навчання іноземної мови за проектною методикою.

На електронні навчальні матеріали, безсумнівно, поширюються традиційні дидактичні вимоги, що ставляться перед друкованими підручниками і навчальними посібниками: відповідність чинній програмі, науковість змісту, адаптивність, доступність навчального матеріалу, відповідність основним принципам навчання іноземних мов, забезпечення наочності тощо. Ми керуватимемося вимогами комп'ютерної лінгводидактики, які, слідом за С. В. Титовою, розглядаємо як сукупність дидактичних, методичних і психологічних норм і умов, що забезпечують оптимальний порядок, структурування навчальної інформації і її пред'явлення за допомогою комп'ютера, раціональну організацію управління пізнавально-практичною діяльністю тих, хто навчається, в режимі діалогу, згідно з поставленими цілями і завданнями на основі дидактичних принципів [8, с. 193].

Визначаючи вимоги до ДК як засобу підтримки самостійної навчально-пізнавальної, пошукової, творчої діяльності студентів у контексті навчання англійської мови для професійного спілкування за проектною методикою, ми

врахували такі чинники: *принципи організації дистанційного навчання та принципи навчання іноземної мови за проектною методикою.*

Розробникам сучасних технологій *дистанційного навчання* слід зважати на наступні *принципи*:

- науковість – опору на останні досягнення психології, педагогіки, комп'ютерної дидактики;
- відтворюваність – здатність до реалізації в умовах вищого навчального закладу за необхідного й достатнього мінімуму матеріальних засобів, людських ресурсів і часу;
- адаптивність – відповідність пізнавальним особливостям, рівню знань і умовам навчання кожного студента;
- гнучкість – забезпечення можливості безперервного оновлення змісту навчання за допомогою мережевої технології, що дозволяє здійснювати швидку актуалізацію навчально-методичних матеріалів, представлених в електронній формі;
- контрольованість – наявність механізмів для здійснення якісної оцінки навчальних досягнень студентів і оперативного коригування ходу навчального процесу [1, с. 103 – 104].

До *принципів навчання іноземної мови за проектною методикою* ми відносимо:

- педагогічні: проблемності й співробітництва;
- психологічні: комплексної мотивації й автономії;
- методичні: інтегрованості й варіативності [7, с. 78].

Зважаючи на зазначені вище принципи, ми визначили такі **вимоги до ДК** для навчання іноземної мови за проектною методикою:

- відповідність цілям, змісту і методам навчання (у нашому випадку – проектній методиці);
- дотримання блочно-модульної структури;
- відкритість: можливість доповнення чи зміни деяких компонентів;

- максимальне використання техніко-дидактичних можливостей сучасних інформаційних технологій;
- забезпечення високого ступеня інтерактивності;
- забезпечення рефлексивності;
- створення умов для моніторингу.

Розглянемо, як можна реалізувати ці вимоги за допомогою функціональних можливостей дистанційної платформи *Moodle*.

У контексті вимоги **відповідності ДК цілям, змісту і методам навчання** слід вирішити питання місця ДК у навчальному процесі. Ми підтримуємо позицію дослідників [3; 4], які наголошують на доцільності впровадження ДК включеного типу (термін Н. І. Муліної [3]), який би доповнював навчання в очному режимі, що здійснюється на основі друкованих підручників. Аналіз підручників з англійської мови для професійного спілкування показав, що в них не приділено достатньо уваги розвитку низки професійно спрямованих іншомовних умінь (читати автентичні тексти з Інтернет-ресурсів, писати інструкцію, звіт, спілкуватися в електронному середовищі, продукувати монолог-презентацію), а також проектних умінь: інтелектуальних, творчих, комунікативних, методологічних.

У кожному тематичному розділі дистанційної платформи *Moodle* містяться меню, позначені словами «Додати ресурс» і «Додати елемент курсу», призначені для формування модулів курсу. Використовуючи меню «Додати ресурс», можна розмістити навчальний матеріал таких форматів: текстова сторінка, Web-сторінка, посилання на файл чи сайт, посилання на каталог, пояснення (текст і зображення відображаються безпосередньо на головній сторінці курсу).

Серед елементів курсу можна вибрати:

- *завдання (assignment)*, вирішення якого викладач отримує у вигляді файлу, завантаженого на сервер;
- *робочий зошит (journal)*, призначений для підготовки відповіді у довільній формі з можливостями редагування студентом, коментування та оцінювання викладачем;

- *тест (test)* – модуль, за допомогою якого розробник може створювати як тренувальні, так і контрольні вправи таких видів: множинного вибору, альтернативного вибору, перехресного вибору, коротка відповідь, вкладена відповідь;
- *вправа Hot Potatoes (Hot Potatoes quiz)* – елемент курсу, який пропонує створення крім перерахованих вище видів вправ вправи на доповнення тексту (cloze), впорядкування (слів у реченні, літер у слові), створення кросвордів;
- *чат (chat)* – модуль, який дозволяє студентам вести дискусію в електронному середовищі в реальному часі (on-line);
- *форум (forum)* – сервіс для організації обговорень (off-line);
- *wiki* – елемент курсу, який уможлиблює створення і редагування тексту в груповому режимі (наприклад, кінцевого продукту проектної роботи);
- *глосарій (glossary)* – модуль, який викладач або студенти наповнюють новими лексичними одиницями з теми;
- *опитування (survey)* – електронний опитувальник, що дозволяє визначити ефективність організації навчального процесу в освітньому інформаційно-комунікаційному середовищі.

Згідно з принципом інтегрованості проектна методика передбачає взаємопов'язане навчання всіх видів мовленнєвої діяльності. Це реалізується у середовищі *Moodle* через введення відповідного ресурсу та вибір і наповнення змістом відповідного елемента курсу. Можливість вибору парного чи групового режиму виконання завдань допоможе реалізувати принцип співробітництва. Різноманітність видів завдань, форматів пред'явлення (текст, аудіо, відео), способів виконання і контролю, режимів роботи (індивідуальний, парний, груповий) відповідає принципу варіативності, а також активує низку мотивів: процесуальний, комунікативний, мотив професійного досягнення. Можливості для здійсненні пошуку й опрацювання Інтернет-ресурсів, ведення електронної дискусії, створення і редагування індивідуальних чи колективних письмових робіт (інструкцій, звітів, Web-публікацій тощо) сприяють дотриманню принципу проблемності.

Важливим є той факт, що розробники платформи під час проектування її компонентів та функціональних можливостей керувалися теорією соціального конструктивізму, яка складає одну з психолого-педагогічних засад навчання за проектною методикою. Згідно з конструктивістським підходом студенти створюють (конструюють) свої знання і способи дій через соціальну взаємодію в межах соціального оточення в автентичних значущих контекстах.

Цей підхід тісно пов'язаний з поняттям “навчальна автономія студента”. Автономний студент реалізовує позиції відповідальності за навчальний процес, ділової активності, співробітництва, конструктивної й креативної діяльності, рефлексивної самооцінки.

Платформою *Moodle* передбачено засоби для забезпечення навчання на активній основі, взаємодії учасників навчального процесу, їх критичної рефлексії.

У сучасних дослідженнях з комп'ютерної лінгводидактики **блочно-модульна структура** програмних засобів з навчання іноземних мов як з технічних, так і методичних міркувань вважається оптимальною. Платформа *Moodle* спроектована як набір модулів і дозволяє гнучко добавляти або видаляти елементи на різних рівнях. Дотримання цієї вимоги, а також врахування розглянутого вище цільового призначення ДК для навчання англійської мови за проектною методикою, обумовлює включення до курсу наступних компонентів:

- вступного блоку (реєстрація, інформація про курс);
- інформаційно-довідкового блоку, що містить глосарій, а також вебліографію і пам'ятки, створені за допомогою ресурсу-тексту і ресурсу-Web-посилання;
- навчального блоку, що комплектується такими модулями, як «завдання», «робочий зошит», «тест», «вправа Hot Potatoes»;
- інтерактивного блоку (форум, чат, електронна пошта, wiki);
- контрольно-оцінювального блоку, до якого мають входити мовний щоденник, створений за допомогою сервісу «робочий зошит», і електронний опитувальник для само- і взаємооцінювання, побудований на основі елементу «опитування»;

- блоку управління, адресованого переважно викладачу, з такими компонентами, як «налаштування» (settings), «призначення ролей» (assign roles), «оцінки» (grades), «групи» (groups), «звіти про роботу студентів» (reports).

Навігаційні засоби *Moodle* дозволяють легко здійснювати доступ до його складників.

Організація навчального процесу за проектною методикою передбачає використання ситуацій і завдань проблемного характеру, дослідницький, творчий характер їх вирішення, високий рівень автономії студентів. Це зумовлює необхідність здійснювати оперативне оновлення навчальних матеріалів, що в освітньому інформаційно-комунікаційному середовищі можливе завдяки побудові ДК за принципом **відкритості**. Викладач, наділений правами редагування, може здійснювати періодичне оновлення глосарію, текстів, вводити адреси веб-сайтів, додавати теми для обговорення у форумі й чаті, редагувати існуючі і створювати нові вправи (за допомогою модулів «завдання», «робочий зошит», «тест» і «вправа Hot Potatoes»).

Інтеграція ДК у навчальний процесі буде ефективною, якщо розробники **максимально враховуватимуть техніко-дидактичні можливості сучасних інформаційних технологій**, які створюються за допомогою засобів мультимедіа, гіпертекстових систем, телекомунікаційних засобів.

Застосування графіки, зображення є особливо важливим для здійснення дослідницької роботи під час виконання професійно орієнтованих інформаційно-дослідницьких проектів. Функціональні можливості платформи *Moodle* дозволяють поміщати у ресурси й елементи курсу ілюстрації, фотографії, схеми, таблиці, графіки. Використання викладачем аудіо й відео форматів допоможе у створенні вправ, спрямованих на вдосконалення навичок і розвиток умінь аудіювання, монологічного й діалогічного мовлення. Студенти можуть завантажувати файли різних форматів у модуль «завдання», а також використовувати графіку й зображення в межах модуля «робочий зошит».

Гіпертекстовість, тобто застосування посилань, виділених кольором, надає студентам можливість глибше вивчити окремі аспекти, наприклад, особливості вживання певної лексичної одиниці, що значною мірою змінює характер навчання – робить його більш залежним від індивідуальних стратегій.

Форум, чат, електронна пошта та технологія *wiki* дозволять партнерам зі спільної проектної діяльності здійснювати оперативний обмін інформацією, обговорювати проблеми дослідження, створювати колективні письмові тексти, отримувати зворотний зв'язок – консультацію, пораду, оцінку тощо.

Принцип автономії передбачає надання студентам можливості брати активну участь у процесі навчання, що реалізується за допомогою властивостей **інтерактивності** – ключового поняття в організації навчання за допомогою інформаційних технологій, яке в комп'ютерній лінгводидактиці трактується як взаємодія у двох напрямках: між студентом і програмним засобом та між учасниками комунікації. Інформація про процес або результат такої взаємодії – зворотний зв'язок – може поступати двома каналами: 1) безпосередньо від програми і 2) від викладача чи іншого учасника навчального процесу. Обидва типи зворотного зв'язку можуть бути втілені в ДК, створеному на платформі *Moodle*. Перший із них включає формування, контроль, оцінку, корекцію мовних навичок і мовленнєвих умінь студентів, а також здійснює управління навчально-пізнавальною діяльністю. Він може бути реалізований у комп'ютерних вправах, створених за допомогою інструментальної програми “Hot Potatoes” й інтегрованих у ДК. Цією програмою передбачені такі види реакції на дії студента: констатація кількості балів, підказка, коментар. Зворотний зв'язок другого типу, що реалізується за допомогою форуму, чату, електронної пошти й *wiki*, дає можливість студенту / групі отримати допомогу, консультацію, оцінку роботи як від викладача, так і від партнерів з проекту. Змістова інтерактивність дозволяє студентам змінювати, доповнювати або ж зменшувати обсяг змістової інформації, що перегукується з описаною вище вимогою відкритості. Наприклад, студенти можуть вносити до глосарію нові лексичні одиниці, з якими вони зустрілися під час читання Інтернет-ресурсів, пропонувати свої теми для обговорення у форумі й чаті.

Забезпечення рефлексивності є принциповим положенням як комп'ютерної лінгводидактики, так і проектної технології. Навчальні впливи системи рефлексивних відносин здійснюються у процесі зворотного зв'язку на суб'єкт учіння, сприяючи формуванню у нього вмінь самонавчання, самоконтролю та самокорекції. Іншими засобами, покликаними забезпечити виконання цієї вимоги, є елементи контрольної-оцінювального блоку: щоденник і опитувальник. Нами була використана форма щоденника, яка передбачає аналіз студентами процесу і результату проектної роботи щодо оволодіння знаннями (лінгвістичними, а також зі своєї спеціальності), розвитку іншомовних та проектних умінь.

Створення умов для моніторингу самостійної позааудиторної роботи студентів передбачає здійснення спостереження, діагностики, контролю і корекції процесу виконання проекту. *Moodle* дає можливість фіксувати характеристики й результати навчального процесу, тобто збирати статистичну інформацію: автоматично протоколювати дату й час роботи студента з ДК, завдання, які він виконував, кількість балів (в автоматизованих вправах), фіксувати письмові дискусії чатів і форумів, тексти модуля *wiki*. Такі дані містяться в блоці управління, який, завдяки можливостям узагальнення й аналізу інформації допомагає викладачу здійснювати моніторинг процесу виконання проекту в позааудиторний час.

Таким чином, побудова ДК на дистанційній платформі *Moodle* з урахуванням описаних вимог дозволить створити ефективне освітнє інформаційно-комунікаційне середовище для виконання студентами професійно орієнтованого проекту у процесі вивчення англійської мови для професійного спілкування.

Вважаємо, що подальші наукові дослідження повинні бути спрямовані на створення комплексів вправ для навчання англійської мови студентів технічних спеціальностей за допомогою проектної методики на основі дистанційного курсу.

ЛІТЕРАТУРА

1. Андреев А. А. Дистанционное обучение: сущность, технология, организация [Електронний ресурс] / А. А. Андреев, В. И. Солдаткин. – М.: Изд-во МЭСИ, 1999. – 196 с. – Режим доступу: http://www.ict.edu.ru/ft/003823/book_3.pdf.

2. Гаевская Е. Г. Система дистанционного обучения MOODLE: методические указания для практических занятий: Учебное пособие / Гаевская Е. Г. – СПб.: Факультет филологии и искусств СПбГУ, 2007. – 26 с.
3. Муліна Н. І. Методика розробки та використання дистанційного курсу англійської мови (старший ступінь у вищому технічному закладі освіти): дис. ... канд. пед. наук: 13.00.02 / Муліна Наталія Ігорівна – К., 2002. – 225 с.
4. Петрова М. П. Дистанционное обучение иностранным языкам в социокультурном контексте: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.01, 13.00.02 / Петрова Мария Петровна. – Якутск, 2002. – 253 с.
5. Про затвердження Положення про дистанційне навчання // Наказ Міністерства освіти і науки України № 40 від 21.01.2004 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.mon.gov.ua/laws/MON_40.doc.
6. Свиридюк В. П. Методика навчання німецького писемного мовлення студентів-заочників вищих мовних навчальних закладів на основі використання дистанційного курсу: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.02 / Свиридюк Віра Петрівна. – К., 2006. – 220 с.
7. Стрілець В. В. Проектна методика навчання англійської мови майбутніх програмістів із застосуванням інформаційних технологій: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.02 / Стрілець Валентина Василівна. – К., 2010. – 276 с.
8. Титова С. В. Теоретические основы компьютерно-информационной модели обучения иностранным языкам: дис. ... докт. пед. наук: 13.00.02 / Титова Светлана Владимировна. – М., 2004. – 512 с.
9. Шаповалова Т. Р. Методика тестирования уровня обученности учащихся иноязычному чтению и письму в условиях дистанционного обучения: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.02 / Шаповалова Татьяна Романовна. – М., 2002. – 180 с.
10. Шуневич Б. І. Організація дистанційного навчання іноземних мов в освітніх закладах України: навчальний посібник / Шуневич Б. І. – Львів: Вид-во “Ставропігійон”, 2006. – 206 с.
11. Hillar S. P. Moodle 2.0 Multimedia Cookbook / Hillar S. P. – Birmingham: Packt Publishing, 2011. – 237 p.